

فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات

تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۰۲/۱۴

دانشگاه شهید چمران اهواز، پاییز ۱۳۹۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۶/۱۲/۲۲

شماره پیاپی ۲۵، صص: ۸۶-۶۵

بررسی نیازهای اطلاعاتی نوجوانان از کتابخانه‌های تحت پوشش نهاد کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان

محبوبه شکوهیان^۱، عاصفه عاصمی^۲، احمد شعبانی^۳

چکیده

هدف: شناخت و تعیین میزان برآورده شدن نیازهای اطلاعاتی نوجوانان از کتابخانه های عمومی شهر اصفهان بوده است.

روش شناسی: تعداد ۳۲۸ عضو از میان ۹۴۱۸ نفر اعضای نوجوان به عنوان نمونه به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای و داده ها از طریق پرسشنامه محقق ساخته چند گزینه ای با طیف لیکرت جمع آوری شده است.

یافته ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که کتاب های کمک درسی مهمترین منبع مورد استفاده نوجوانان در رفع نیازهای اطلاعاتی است و مهمترین منبع نیز در برآوردن نیاز اطلاعاتی آنان محسوب می شوند. خدمات امانت دهی به عنوان مهمترین خدمات عمومی تعیین شد که مهمترین خدمت در برآوردن نیاز اطلاعاتی آنان نیز است. مهمترین مشکل در رفع نیازهای اطلاعاتی عدم آگاهی نوجوانان از منابع جدید است. بیشترین موضوع مورد علاقه آنان تکنولوژی است .

نتیجه گیری: نتایج پژوهش حاکی از این است که کتابخانه های عمومی تقریباً در برخورد با نیازهای اطلاعاتی مراجعان نوجوان خود و نیز در خدمات امانت دهی موفق عمل نمودند، اما در سایر خدمات ضعیف عمل نموده اند.

کلید واژه‌ها: خدمات کتابخانه‌ای، کتابخانه عمومی، منابع اطلاعاتی، نوجوانان، نیازهای اطلاعاتی

---

۱ دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه اصفهان - مسئول کتابخانه عمومی ارشاد اصفهان mahboobeshokohian@gmail.com

۲ دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه اصفهان af_asemi@yahoo.com

۳ استاد گروه علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه اصفهان ahmadshabania@yahoo.com

مقدمه و بیان مسئله

با توجه به رشد پرشتاب علوم، تحولات و پیشرفت‌های مداوم آن و همچنین نقش و اهمیتی که اطلاعات روزآمد برای زندگی روزمره افراد دارد، لازم است که جدیدترین منابع اطلاعاتی را از طریق روش‌های ممکن، شناسایی، تأمین و در اختیار آنان قرار داد. با توجه به پیدایش فن-آوری‌های نوین ارزش زمان بیش از هر وقت دیگری آشکار گردیده است. در چنین محیطی کاربران می‌خواهند نیازهای اطلاعاتی خود را با حداکثر بهره‌وری و در حداقل زمان برآورده کنند، بنابراین نیاز به دسترسی به منابع اطلاعاتی مطلوب و رفع نیازها با صرفه‌جویی در وقت کاربر، ضروری به نظر می‌رسد.

کتابخانه‌های عمومی را می‌توان از مهمترین کانون‌های فرهنگی - اجتماعی جوامع پیشرفته امروز به شمار آورد. با توجه به وسعت مخاطبان کتابخانه‌های عمومی که قشرهای مختلف جامعه را شامل می‌شوند، این مراکز نقش زیر بنایی در توسعه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جوامع برعهده دارند و یکی از مهمترین ارکان تحولات بنیادی جوامع به شمار می‌روند (اشرفی‌ریزی، ۱۳۸۸: ۶).

از طرف دیگر می‌توان گفت نوجوانان و جوانان در هر جامعه از سرمایه‌های اساسی و اصلی هر کشور به حساب می‌آیند، بنابراین سرمایه‌گذاری برای تربیت صحیح و سالم و راهنمایی آنان در واقع سرمایه‌گذاری اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در آن جامعه است. دوره‌ی نوجوانی به لحاظ شرایط و ویژگی‌های خاص خود از حساسیت بیشتری نسبت به سایر دوره‌های زندگی انسان برخوردار است. این دوره با تغییرات رشدی همه جانبه‌ی جسمی، عقلی، عاطفی، اجتماعی، معنوی و اعتقادی همراه است و به طور یقین تغییرات مذکور نیازهای خاصی را برای فردی که در این مرحله سنی قرار دارد، ایجاد خواهد کرد. از آنجا که کتابخانه‌های عمومی به عنوان یکی از نهادهایی که مسئولیت غنی‌سازی اوقات فراغت نوجوانان را برعهده دارد، لازم است برنامه‌ریزی دقیقی به منظور تربیت و هدایت درست نوجوانان و جهت دادن به هیجان‌ها و ارضای نیازهایشان انجام گیرد.

بنا به مطالبی که ذکر شد، ضرورت دارد که پژوهش‌هایی در این خصوص در استان‌های مختلف به منظور توسعه فرهنگی صورت گیرد، زیرا تا زمانی که دست اندرکاران از واقعیت‌های

موجود در کتابخانه‌های عمومی آمار درستی نداشته باشند، ساماندهی بهینه ممکن نخواهد بود. اما از آنجا که مراجعین به کتابخانه‌های عمومی طیف وسیعی را در بر می‌گیرند و از نظر درجات تحصیلی، سن، و علایق و زمینه‌های فرهنگی تا حد زیادی متغیر می‌باشند و نیز به دلیل تنوع منابع در کتابخانه‌های عمومی لازم است جهت پاسخگویی به درخواست‌های متفاوت مراجعین در زمینه‌های گوناگون موضوعی، مجموعه‌سازی کتابخانه‌ها براساس نیازسنجی مراجعان به طور عام و خاص منطقه‌ای انجام گیرد.

لذا شناسایی و تشخیص نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان کتابخانه‌ها از آن جهت از ضرورت و حساسیت خاص و بالایی برخوردار است که با وجود حجم روزافزون اطلاعات و هزینه سنگین تهیه منابع اطلاعاتی از یک سو و کمبود منابع مالی از سوی دیگر، هیچ کتابخانه‌ای نمی‌تواند تمامی منابع اطلاعاتی را در یک جا گردآورد. از این رو لازم است نیازهای اطلاعاتی واقعی جامعه استفاده‌کننده به درستی مشخص گردد تا بتوان منابع اطلاعاتی مناسب را گزینش کرد (بشیری، ۱۳۸۰: ۱۵). اینجاست که می‌توان گفت که نخستین اصل در فرایند اطلاع‌رسانی نیازسنجی اطلاعات یا شناسایی نیازهای اطلاعاتی کاربران است. بررسی نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان یکی از وظایف مهم متخصصان حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی است. به هر میزان نیازسنجی دقیق‌تر انجام گیرد، منابع مناسب‌تری مجموعه‌سازی می‌شود و حاصل کار رضایت بخش‌تر خواهد بود.

مسئله پژوهش حاضر آن است که نیازهای واقعی اعضای نوجوان از منابع و خدمات کتابخانه‌های عمومی مشخص نیست و نیز مجموعه‌سازی و ارائه خدمات عمومی کتابخانه‌ها که با صرف هزینه سنگین و زمان زیاد انجام می‌گیرد، ممکن است بر اساس علایق و نیازهای اطلاعاتی واقعی نوجوانان ارائه نگردد. بنابراین در این پژوهش سعی شد تا جهت تهیه مجموعه‌ای مناسب از منابع و خدمات عمومی در کتابخانه‌های عمومی متناسب با ذوق و سلیقه مخاطبان، نیازهای اطلاعاتی مراجعه‌کنندگان مورد بررسی و سنجش قرار گیرد. از آنجایی که نوجوانان آینده‌سازان کشورمان می‌باشند و سلامت و سعادت آینده جامعه توسط آنان تضمین خواهد شد و به منظور کاربردی بودن نتایج، نیازسنجی بروی قشر وسیعی از استفاده‌کنندگان و اعضا که نوجوانان می‌باشند، صورت می‌گیرد.

در پیوند با موضوع رفتار اطلاع‌یابی در بافت‌های مختلف پژوهش‌های زیادی صورت گرفته است که ناشی از اهمیت اطلاعات و اطلاع‌یابی است. در پیوند با پژوهش حاضر، پژوهش‌هایی در داخل و خارج از کشور انجام شده که به طور خلاصه به آن‌ها اشاره می‌شود.

امید خدا و سپهر (۱۳۸۸) در پژوهشی به بررسی موضوعات مورد علاقه اعضای جوان کتابخانه‌های عمومی شهر تهران جهت مطالعه در اوقات فراغت پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که بیشتر اعضا با هدف گذراندن اوقات فراغت به کتابخانه‌ها مراجعه می‌کنند. رمان، موضوعی است که بیش از همه مورد توجه و علاقه کاربران است. بعد از آن موضوعات ورزشی، هنری و طنز در رده‌های بعدی قرار دارند.

شوق‌پور و دیگران (۱۳۸۹) بررسی رفتار اطلاع‌یابی هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی (منطقه دو) دریافتند که بیشتر، اعضای هیئت علمی تمام وقت دانشگاه‌های آزاد اسلامی منطقه دو به صورت حضوری از کتابخانه مربوطه استفاده می‌نمایند. تعداد اندکی از ایشان برای دستیابی به اطلاعات از اینترنت بهره‌مند می‌شوند. کتاب از جایگاه ویژه‌ای در بین منابع مورد استفاده ایشان برخوردار است.

اعظمی و داور پناه (۱۳۹۲) در پژوهشی جامع به بررسی مقالات انتشار یافته در ایران در حوزه رفتار اطلاع‌یابی از ابتدای انتشار تا سال ۸۹ پرداختند و دریافتند که کتاب دارای بیشترین استفاده در هر دو جامعه دانشگاهی و غیر دانشگاهی است. در بین منابع الکترونیکی، اینترنت بیشتر توسط استفاده‌کنندگان کاربرد دارد. مهمترین موانع در استفاده از منابع چاپی و الکترونیکی کمبود منابع، عدم آشنایی با زبان‌های خارجی، عدم دسترسی به موقع به اطلاعات، کمبود وقت، کند بودن سرعت شبکه مخابرات کشور و عدم آشنایی با منابع است.

یوسفی و دیگران (۱۳۹۳) در پژوهشی به بررسی رفتار اطلاع‌یابی جهت برطرف کردن نیاز اطلاعاتی پژوهشگران موسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی پرداخته و دریافتند که برای انجام پژوهش استفاده از مقالات نشریات ادواری در رتبه اول قرار دارد و پژوهشگران بیشتر از ارتباط و مشورت با متخصصان و پژوهشگران داخل کشور و تجارب شخصی استفاده

می‌کنند و از ارتباط و مشورت با متخصصان و پژوهشگران خارج از کشور و شرکت در همایش‌های خارجی کمترین استفاده می‌شود. همواره استفاده از متن کامل منابع در اولویت اول قرار دارد.

پورس^۱ (۲۰۰۶) پژوهشی در مورد نیازهای اطلاعاتی دانش‌آموزان در کتابخانه‌های عمومی انجام داد. این پژوهش بر اساس نظرسنجی از دانش‌آموزان دانمارکی به صورت آنلاین انجام شده است و نمونه‌های مورد بررسی از موسسات مختلف و مناطق متفاوت از سراسر کشور صورت گرفت. نتایج نشان داد که بیشتر دانش‌آموزان به منظور اهداف درسی به شدت به کتابخانه‌های عمومی وابسته و متکی هستند. جایگاه گوگل به عنوان منبع اطلاعاتی دانش‌آموزان برجسته بوده و به صورت قابل توجهی در کنار استفاده از منابع سنتی کتابخانه‌ای قرار داشت.

مجید و دیگران^۲ (۲۰۱۳) نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان کسب و کار را در سنگاپور مورد بررسی قرار دادند. هدف اولیه دانشجویان از جستجوی اطلاعات، انجام تکالیف، تجزیه و تحلیل‌های موردی، ارائه مطالب و بحث در کلاس بود. بیشتر دانشجویان اطلاعات مالی، اخبار اقتصادی و روند صنعت را جستجو می‌کردند. منابع الکترونیکی مهمتر از منابع چاپی بودند.

چودھاری^۳ (۲۰۱۳) نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی استفاده‌کنندگان کتابخانه دانشگاهی آسام را بررسی کردند و دریافتند که نیازهای مطالعه، پژوهشی و آموزشی توسط مجموعه‌ای از کتاب‌های کتابخانه، دایره‌المعارف‌ها و ادواری‌ها و پایان‌نامه برآورده می‌شود و برای بیشتر کاربران ناکافی است. فرهنگ‌های لغت برای بیشتر کاربران کافی است. اینترنت و مجلات الکترونیکی برای بیشتر کاربران ناکافی است. منابع سمعی و بصری به‌عنوان مثال تلویزیون محبوب‌ترین وسیله برای همه کاربران بودند و به‌دنبال آن اینترنت، پست الکترونیکی و پایگاه داده آنلاین حائز اهمیت می‌باشند. استفاده از امکانات اینترنت بسیار کم بود. بیشتر پاسخ‌دهندگان برای امانت، مطالعه، آموزش، پژوهش و پیدا کردن اطلاعات از مدارک به کتابخانه مراجعه می‌کنند. تعداد کمی برای گذراندن اوقات فراغت و جستجوی اطلاعات از منابع

1. Rrs
2. Mjid et. al
3. Choudhury

الکترونیکی به کتابخانه مراجعه می‌کنند. بیشتر کاربران معتقدند که اطلاعات در دسترس، کامل و به‌روز نیستند. خدمات کافی توسط کتابخانه فراهم نشده است. مهمترین موانع در دسترسی به اطلاعات، فقدان دانش درباره منابع اطلاعات، کمبود زمان، فقدان دانش درباره استفاده از خدمات کتابخانه هستند.

لی و لی^۱ (۲۰۱۴) به بررسی نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان کتابخانه دارای معلولیت بینایی پرداختند. بررسی نشان داد که رادیو و تلوزیون منبع ترجیح داده شده برای اطلاعات هستند. معلولان در اطلاع‌یابی تمایل به اطلاعات جدید دارند و هدف آنان از اطلاع‌یابی بیشتر برای یادگیری، آرامش و ارتباطات داخلی بود. یکی از موانع دسترسی به خدمات کتابخانه فقدان زمان بود و در استفاده از اینترنت نیز به علت اینکه بسیاری از سایت‌ها نرم افزار کمکی مخصوص برای آن‌ها نداشت و یا هزینه اشتراک داشت، مشکل بود.

ساهو، گوسامی و چوداری^۲ (۲۰۱۴) به بررسی نیاز اطلاعاتی تحقیق و توسعه دانشمندان، مهندسان، مدیران و محققان مشغول به کار در موسسات متالورژی جرخند^۳ هند می‌پردازد. این بررسی نشان داد که گروه تحقیق و توسعه این سازمان‌ها از انواع رسمی و غیر رسمی اطلاعات استفاده می‌کنند. به‌غیر از منابع علمی، تیم‌های شرکت‌کننده در جلسات، بحث‌ها، سمینارها، کارگاه‌ها و کنفرانس‌ها به عنوان رسمی اصلی منابع کسب دانش و به اشتراک گذاری تجربیات با همکاران و کارشناسان خود و برای ایجاد تماس با برای تبادل دانش است.

با نگاهی به پیشینه‌های ارائه شده می‌توان به این نتیجه رسید که ابهام در مفهوم نیازهای اطلاعاتی باعث شده گستره زیادی از بررسی منابع تا مجراهای اطلاع‌یابی در روند اشاعه اطلاعات بعنوان بررسی نیازهای اطلاعاتی در نظر گرفته شود. آنچه که این تحقیق را نسبت به تحقیقات گذشته در زمینه های نیازهای اطلاعاتی متمایز می‌کند، این است که در تحقیقات گذشته تاکید بر متخصصان حوزه‌های مختلف علمی بوده، لیکن در این تحقیق، با تاکید بر نیازهای اطلاعاتی نوجوانان گام موثری برداشته می‌شود.

-
1. Li & Li
  2. Sahu, Goswami & Choudhury
  3. Jharkhand

پرسش‌های پژوهش

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی نیازهای اطلاعاتی نوجوانان ۱۵-۱۸ ساله از کتابخانه‌های عمومی تحت پوشش نهاد کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان است. این پژوهش سعی دارد به این پرسش‌ها پاسخ دهد:

۱. میزان نیازهای اطلاعاتی نوجوانان به منابع مختلف کتابخانه‌های تحت پوشش کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان چقدر است؛
۲. میزان نیازهای اطلاعاتی نوجوانان از خدمات مختلف کتابخانه‌های تحت پوشش کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان چقدر است؛
۳. میزان برآورده ساختن نیازهای اطلاعاتی نوجوانان از منابع کتابخانه‌های تحت پوشش کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان چقدر است؛
۴. میزان برآورده ساختن نیازهای اطلاعاتی نوجوانان از خدمات کتابخانه‌های تحت پوشش کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان چقدر است؛
۵. نوجوانان در رفع نیازهای اطلاعاتی خود از کتابخانه‌های تحت پوشش کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان با چه مشکلاتی مواجه هستند؛
۶. نوجوانان در رفع نیازهای اطلاعاتی خود با چه روش‌هایی از منابع کتابخانه‌های تحت پوشش کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان استفاده می‌کنند؛
۷. نیازهای اطلاعاتی نوجوانان در چه زمینه‌های موضوعی پراکنده است.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه کاربران و اعضای نوجوان ۱۵-۱۸ (مقطع متوسطه) کتابخانه‌های عمومی سطح شهر اصفهان می‌باشد. با توجه به آمار گردآوری شده از نهاد کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان است و تعداد کاربران نوجوان آن‌ها برابر با ۹۴۱۸ نفر می‌باشد. در این تحقیق از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای

---

۱. کتابخانه‌های عمومی وابسته به نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

جهت انتخاب نمونه آماری استفاده شده است و حجم نمونه ۳۲۸ نفر برآورد گردید. ابزار جمع آوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته بود. برای بررسی روایی صوری و محتوایی پرسشنامه، نظرات ۵ نفر از صاحب نظران و استادان متخصص در این زمینه جمع آوری و پرسشنامه براین اساس اصلاح گردید. برای سنجش پایایی پرسشنامه با استفاده از نرم افزار SPSS، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۶ محاسبه گردید. برای گردآوری داده‌ها پرسشنامه بین اعضای جامعه آماری توزیع شد. از این تعداد ۳۴۱ پرسشنامه برگشت داده شد و پس از حذف پرسشنامه‌هایی که ناقص پر شده بود، داده‌های حاصل از ۳۲۰ پرسشنامه برای توصیف و تحلیل وارد نرم افزار اس پی اس اس شد، به عبارت دیگر نرخ بازگشت پرسشنامه‌های مناسب برای تحلیل ۹۱ درصد بود.

یافته‌های پژوهش

با استفاده از آزمون کولموگروف - سمیرنوف، نرمال بودن متغیرها بررسی شده است و برای آزمون متغیرها در سطح آمار توصیفی از آماره‌هایی نظیر درصد، میانگین و نمودار ستونی و در سطح آمار استنباطی از آزمون فریدمن و ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردیده است. یافته‌های پژوهش در قالب پاسخ به پرسش‌های پژوهش به شرح زیر ارائه شده است:

پاسخ پرسش ۱. میزان نیازهای اطلاعاتی نوجوانان به منابع مختلف کتابخانه‌های عمومی

شهر اصفهان چقدر است؟

جدول ۱. نظرات پاسخگویان (نوجوانان) درباره نیازهای اطلاعاتی آنان به منابع (نوع منبع) کتابخانه‌ها

انواع منابع زیر چقدر مورد استفاده شما در کتابخانه است؟	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
کتاب	٪ ۶/۳	٪ ۷/۵	٪ ۲۴/۱	٪ ۲۶/۹	٪ ۳۵/۳
کتاب های کمک درسی	٪ ۴ / ۳	٪ ۹/۹	٪ ۲۶/۱	٪ ۳۰ / ۴	٪ ۲۹/۲
کتاب های تست	٪ ۵/۸	٪ ۱۱/۷	٪ ۲۵/۵	٪ ۲۴	٪ ۳۲/۹
کتاب های مرجع	٪ ۱۲/۴	٪ ۱۷/۸	٪ ۲۴/۱	٪ ۲۰/۶	٪ ۲۵/۱
مجلات	٪ ۲۴/ ۶	٪ ۲۵/۷	٪ ۳۰/۵	٪ ۱۲/۳	٪ ۵/۱
روزنامه ها	٪ ۳۷/۴	٪ ۲۴/۵	٪ ۲۴/۵	٪ ۱۰/۵	٪ ۳/۱
سی دی و فیلم و نوار کاست	٪ ۴۱ / ۷	٪ ۲۵/۶	٪ ۲۰/۷	٪ ۹/۵	٪ ۲/۵
پایگاه مقالات نمایه	٪ ۴۹/ ۳	٪ ۲۶/۵	٪ ۱۵/۱	٪ ۴/۶	٪ ۴/۶
اینترنت و بانک های اطلاعاتی	٪ ۴۲/۱	٪ ۲۱/۸	٪ ۱۷/۶	٪ ۱۰/۶	٪ ۷/۹

در جدول ۲ میانگین رتبه نیازهای اطلاعاتی نوجوانان از منابع کتابخانه‌ها آورده شده است. هرچقدر میانگین رتبه کوچکتر باشد اهمیت آن منبع بیشتر است (بدین معنی که نیاز اطلاعاتی نوجوانان به آن منبع بیشتر است).

جدول ۲. اولویت بندی نیازهای اطلاعاتی نوجوانان از منابع کتابخانه‌ها

اولویت	منابع اطلاعاتی	میانگین رتبه
۱	کتاب های کمک درسی	۳/۳۰
۲	کتاب	۳/۴۱
۳	کتاب های تست	۳/۵۱
۴	کتاب های مرجع	۴/۱۲
۵	مجلات	۵/۵۸
۶	روزنامه ها	۶/۰۳
۷	اینترنت و بانک های اطلاعاتی	۶/۱۳
۸	سی دی و فیلم و نوار کاست	۶/۳۷
۹	پایگاه مقالات نمایه	۶/۵۶

با توجه به جدول اولویت اول را کتابهای کمک درسی با میانگین رتبه (۳/۳۰) و اولویت آخر را پایگاه مقالات نمایه با میانگین رتبه (۶/۵۶) دارد.

پاسخ پرسش ۲. میزان نیازهای اطلاعاتی نوجوانان به خدمات مختلف کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان چقدر است ؟

همان‌طور که جدول ۳ نشان می‌دهد، در بعد آشنایی با کتابخانه و شیوه‌های بهره‌گیری از آن، بروشور معرفی کتابخانه با میانگین ۲/۰۸ کمترین استفاده و کلاس‌های دوره‌ای برای آشنایی با کتابخانه با میانگین ۳/۱۷ بیشترین استفاده را در بین نوجوانان برای رفع نیازهای اطلاعاتی دارد. در بعد خدمات امانت، امانت بین کتابخانه‌ای با میانگین ۲/۵۱ بیشترین استفاده و طرح کتاب من کمترین میانگین یعنی ۳/۰۵ را در بین نوجوانان دارد.

جدول ۳. درصد فراوانی نظرات پاسخگویان (نوجوانان) درباره نیازهای اطلاعاتی آنان از خدمات کتابخانه‌ها

میانگین	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	دریافت خدمات	
۳/۱۷	%۲۷/۴	%۲۰/۶	%۱۷/۱	%۱۲/۱	%۲۲/۸	کلاس های دوره ای برای آشنایی با کتابخانه	آشنایی با کتابخانه و
۲/۰۸	%۲/۳	%۹/۸	%۲۴/۲	%۲۱/۶	%۴۲		شبهه های بهره گیری از آن
۳	%۱۲/۶	%۲۴/۲	%۲۹/۱	%۱۸/۶	%۱۵/۴	امانت منابع	خدمات امانت
۳/۰۵	%۱۳	%۲۷/۵	%۲۷/۸	%۱۴/۸	%۱۶/۹	امانت بین کتابخانه‌ای	
۲/۵۱	%۵/۸	%۱۶/۹	%۲۶/۴	%۲۴/۸	%۲۶	طرح کتاب من	
۲/۲۴	%۴/۸	%۷/۴	%۲۶	%۳۰/۳	%۳۱/۶	خدمات مشاورتی برای اعضا	خدمات مرجع و پاسخگویی
۲/۲۳	%۱/۷	%۱۰/۴	%۲۸/۶	%۲۷/۷	%۳۱/۶	خدمات ارجاعی	
۲/۳۷	%۴/۵	%۱۳/۶	%۲۵/۳	%۲۸/۱	%۲۸/۵	ایجاد ارتباط میان پرسشگر با متخصصان موضوعی به منظور پاسخگویی دقیق تر و جامعتر	
۲/۴۶	%۵/۷	%۱۳	%۲۹/۶	%۲۴/۷	%۲۷/۱	تهیه اطلاعات مورد نیاز مراجعان	خدمات اطلاع رسانی
۲/۵۹	%۶/۱	%۱۳/۳	%۳۶/۹	%۲۰/۹	%۲۲/۸	ارائه فهرست تازه های کتاب	
۲/۴۲	%۵/۲	%۱۳/۱	%۲۸/۶	%۲۵	%۲۸/۲	نمایش بریده جراید	
۲/۱۶	%۳/۱	%۸/۷	%۲۵/۳	%۲۷/۱	%۳۵/۸	تکنیتر و فتوکپی	
۲/۳۷	%۴/۹	%۱۵/۹	%۲۲/۸	%۲۳/۶	%۳۲/۹	جستجوی اطلاعات با استفاده از کامپیوتر و اینترنت	
۲/۲۷	%۶/۵	%۱۰/۲	%۲۲/۸	%۲۴/۴	%۳۶/۲	برگزاری همایش ها و نشست ها	خدمات جنبی
۱/۹۶	%۲/۷	%۷/۱	%۱۶/۴	%۳۱/۱	%۴۲/۷	نمایشگاه کتاب	
۱/۹۰	%۴/۴	%۴	%۱۹/۵	%۳۱/۹	%۴۰/۳	سخنرانی	
۱/۹۸	%۴/۹	%۵/۸	%۱۵/۷	%۳۰	%۴۳/۵	معرفی کتاب	
۲/۹۷	%۴/۷	%۷/۲	%۲۵/۱	%۲۶	%۳۷	مسابقات کتابخوانی	
۲/۱۶	%۰/۵	%۸/۶	%۱۶/۷	%۳۱/۹	%۴۲/۴	کارگاه های آموزشی	
۱/۷۸	%۲/۹	%۲/۹	%۱۱/۲	%۳۵/۱	%۴۷/۸	نقد ادبی	
۱/۷۸	%۳/۱	%۲	%۱۴/۳	%۳۰/۶	%۵۰	نمایش	
۱/۷۹	%۳	%۵	%۱۱/۵	%۲۹	%۵۱/۵	برپا کردن جشنها و جشنواره ها	
۱/۹۳	%۵/۳	%۴/۳	%۱۳/۴	%۳۲/۱	%۴۵	مشاوره تحصیلی	
۲/۰۳	%۵/۱	%۷/۹	%۱۴/۹	%۲۸/۸	%۴۳/۳	فوق برنامه های هنری و ورزشی	

بر اساس جدول ۳، در بعد خدمات مرجع و پاسخگویی، خدمات ارجاعی با میانگین ۲/۲۳ کمترین استفاده و ایجاد ارتباط میان پرسشگر با متخصصان موضوعی به منظور پاسخگویی دقیق‌تر و جامع‌تر با میانگین ۲/۳۷ بیشترین استفاده را بین نوجوانان دارد. در بعد خدمات اطلاع‌رسانی تکثیر و فتوکپی با میانگین ۲/۱۶ دارای کمترین استفاده و ارائه فهرست تازه‌های کتاب با میانگین ۲/۵۹ دارای بیشترین استفاده است. در بعد خدمات جنبی نقد ادبی و نمایش با میانگین ۱/۷۸ دارای کمترین استفاده و مسابقات کتابخوانی بیشترین میانگین یعنی ۲/۹۷ را دارد.

جدول ۴. جمع‌بندی نظرات پاسخگویان (نوجوانان) درباره نیازهای اطلاعاتی آنان از خدمات کلی کتابخانه‌ها

دریافت خدمات	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
آشنایی با کتابخانه و شیوه‌های بهره‌گیری از آن	۳۲/۴٪	۱۶/۸۵٪	۲۰/۶۵٪	۱۵/۲٪	۱۴/۸۵٪
خدمات امانت	۱۹/۴۳٪	۱۹/۴٪	۲۷/۷۶٪	۲۲/۸۶٪	۱۰/۴۶٪
خدمات مرجع و پاسخگویی	۳۰/۵۶٪	۲۸/۷٪	۲۶/۶۳٪	۱۰/۴۶٪	۳/۶۶٪
خدمات اطلاع‌رسانی	۲۹/۳۶٪	۲۴/۲۶٪	۲۸/۶۴٪	۱۲/۸٪	۵٪
خدمات جنبی	۴۳/۶۰٪	۳۰/۰۸٪	۱۶/۵٪	۵/۹۰٪	۳/۹۲٪

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که ۱۴/۸۵ درصد از پاسخگویان (نوجوانان) معتقدند، نیاز اطلاعاتی آنان از خدمات آشنایی با کتابخانه و شیوه‌های بهره‌گیری از آن خیلی زیاد و ۳۲/۴ درصد نوجوانان معتقدند نیاز اطلاعاتی آنان از خدمات آشنایی با کتابخانه و شیوه‌های بهره‌گیری از آن خیلی کم است.

در جدول ۵ میانگین رتبه نیازهای اطلاعاتی نوجوانان از خدمات کتابخانه‌ها آورده شده است. هرچقدر میانگین رتبه کوچکتر باشد اهمیت آن خدمت بیشتر است (بدین معنی که نیاز اطلاعاتی نوجوانان به آن خدمت بیشتر است).

جدول ۵. اولویت بندی نیازهای اطلاعاتی نوجوانان از خدمات کتابخانه‌ها

اولویت	انواع خدمات عمومی	میانگین رتبه
۱	خدمات امانت	۲/۱۵
۲	آشنایی با کتابخانه و شیوه های بهره گیری از آن	۲/۵۲
۳	خدمات اطلاع رسانی	۳/۰۳
۴	خدمات مرجع و پاسخگویی	۳/۳۵
۵	خدمات جنبی	۳/۹۶

با توجه به جدول ۵، اولویت اول را خدمات امانت با میانگین رتبه (۲/۱۵) و اولویت آخر را خدمات جنبی با میانگین رتبه (۳/۹۶) دارد.

پاسخ پرسش ۳. میزان برآورده ساختن نیازهای اطلاعاتی نوجوانان از منابع کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان چقدر است؟

جدول ۶. نظرات پاسخگویان (نوجوانان) درباره میزان برآورده شدن نیازهای اطلاعاتی آنان از منابع کتابخانه‌ها

منابع اطلاعاتی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
کتاب	٪۱	٪۶/۴	٪۳۴	٪۳۸/۸	٪۱۹/۹
کتاب های کمک درسی	٪۲/۵	٪۸/۸	٪۲۳	٪۳۶/۸	٪۲۸/۹
کتاب های تست	٪۵	٪۸/۴	٪۲۲/۴	٪۳۴/۲	٪۳۰/۱
کتاب های مرجع	٪۹/۸	٪۱۷/۳	٪۲۶/۷	٪۲۱/۸	٪۲۴/۴
مجلات	٪۲۱/۲	٪۳۰/۴	٪۳۰/۴	٪۱۳/۹	٪۴
روزنامه ها	٪۳۴/۱	٪۲۶/۲	٪۲۴/۳	٪۱۰/۵	٪۴/۹
سی دی و فیلم و نوار کاست	٪۳۵/۸	٪۳۱/۳	٪۱۸/۳	٪۱۳/۴	٪۱/۲
پایگاه مقالات نمایه	٪۴۵/۵	٪۲۸/۶	٪۱۷/۷	٪۷/۷	٪۰/۵
اینترنت و بانک های اطلاعاتی	٪۳۹/۸	٪۲۳/۱	٪۲۰/۴	٪۱۴	٪۲/۷

با توجه به جدول کتابهای تست با ۱/۳۰ درصد بیشترین و پایگاه مقالات نمایه با ۰/۵ درصد کمترین درصد در نظرسنجی خیلی زیاد برآورد شده است.

در جدول ۷ میانگین رتبه منابع کتابخانه‌ای آورده شده است. هرچقدر میانگین رتبه کوچک‌تر باشد اهمیت آن منبع در برآورده ساختن نیازهای اطلاعاتی نوجوانان بیشتر است.

جدول ۷. اولویت‌بندی منابع کتابخانه‌ای در برآورده ساختن نیازهای اطلاعاتی نوجوانان

اولویت	منابع اطلاعاتی	میانگین رتبه
۱	کتاب های کمک درسی	۲/۹۹
۲	کتاب	۳/۲۷
۳	کتاب های تست	۳/۳۳
۴	کتاب های مرجع	۴/۱۲
۵	مجلات	۵/۷۱
۶	روزنامه ها	۶/۱۰
۷	سی دی و فیلم و نوار کاست	۶/۳۳
۸	ایترنت و بانک های اطلاعاتی	۶/۳۷
۹	پایگاه مقالات نمایه	۶/۷۸

با توجه به جدول اولویت اول را کتاب‌های کمک درسی با میانگین رتبه (۲/۹۹) و اولویت آخر را پایگاه مقالات نمایه با میانگین رتبه (۶/۷۸) دارد. پاسخ پرسش ۴. میزان برآورده ساختن نیازهای اطلاعاتی نوجوانان از خدمات کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان چقدر است؟

جدول ۸. درصد فراوانی نظرات پاسخگویان (نوجوانان) درباره میزان برآورده شدن نیازهای اطلاعاتی آنان از خدمات کتابخانه‌ها

خدمات کتابخانه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
آشنایی با کتابخانه و شیوه های	٪۲۷/۹	٪۲۱/۹	٪۳۱/۹	٪۱۳/۵	٪۴/۸
خدمات امانت	٪۵/۸	٪۱۹/۵	٪۳۴/۱	٪۲۶	٪۱۴/۶
خدمات مرجع و پاسخگویی	٪۷/۶	٪۱۴	٪۳۵/۷	٪۲۵/۵	٪۱۷/۲
خدمات اطلاع رسانی	٪۱۴/۵	٪۲۲/۶	٪۳۷	٪۱۸/۲	٪۷/۷
خدمات جنبی	٪۱۹/۷	٪۳۰/۷	٪۳۰/۳	٪۱۵/۹	٪۳/۴

در جدول ۹ میانگین رتبه خدمات کتابخانه ای آورده شده است. هرچقدر میانگین رتبه کوچکتر باشد اهمیت آن خدمت در برآورده ساختن نیازهای اطلاعاتی نوجوانان بیشتر است.

جدول ۹. اولویت بندی خدمات کتابخانه‌ای در برآورده ساختن نیازهای اطلاعاتی نوجوانان

اولویت	منابع اطلاعاتی	میانگین رتبه
۱	خدمات امانت	۲/۴۶
۲	خدمات مرجع و پاسخگویی	۲/۶۰
۳	خدمات اطلاع رسانی	۳/۰۱
۴	خدمات جنبی	۳/۴۲
۵	آشنایی با کتابخانه و شیوه‌های بهره‌گیری از آن	۳/۵۱

با توجه به جدول ۹ اولویت اول را خدمات امانت با میانگین رتبه (۲/۴۶) و اولویت آخر را آشنایی با کتابخانه و شیوه‌های بهره‌گیری از آن با میانگین رتبه (۳/۵۱) دارد. پاسخ پرسش ۵. نوجوانان در رفع نیازهای اطلاعاتی خود از کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان با چه مشکلاتی مواجه هستند؟

برای اولویت بندی موانع و مشکلاتی که نوجوانان در استفاده از کتابخانه با آن‌ها مواجه هستند، از آزمون فریدمن استفاده شده است. در جدول ۱۰ موانع و مشکلات به ترتیب اولویت آورده شده است.

جدول ۱۰. اولویت بندی موانع و مشکلاتی که نوجوانان در استفاده از کتابخانه

اولویت	موانع و مشکلات	میانگین رتبه
۱	عدم آگاهی از منابع جدید	۴/۴
۲	نداشتن مهارت استفاده از رایانه و نرم افزار و جستجوی	۴/۷۵
۳	عدم وجود منابع و تجهیزات مورد نیاز	۵/۴۲
۴	نامناسب بودن ساعات کار کتابخانه	۵/۴۴
۵	نظام قفسه بسته	۵/۴۴
۶	کمبود همکاری بین کتابخانه‌ای	۵/۷۳
۷	نامناسب بودن کتاب های کتابخانه	۵/۷۶
۸	کمبود وقت	۵/۷۸
۹	عدم همکاری کتابدار	۵/۹۲
۱۰	عدم ارائه دوره آموزشی آشنایی با کتابخانه	۶/۳۷

پاسخ پرسش ۶. نوجوانان در رفع نیازهای اطلاعاتی خود با چه روش‌هایی از منابع کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان استفاده می‌کنند؟

برای اولویت‌بندی روش‌هایی که نوجوانان را در استفاده از منابع کمک می‌کند، از آزمون فریدمن استفاده شده است. در جدول ۱۱ روش‌ها به ترتیب اولویت آورده شده است.

جدول ۱۱. اولویت‌بندی روش‌هایی که نوجوانان را در استفاده از منابع کمک می‌کند

اولویت	روشها	میانگین رتبه
۱	مشاوره با دوستان و آشنایان	۲/۶۶
۲	شبکه‌های اطلاع‌رسانی و اینترنت	۲/۹۴
۳	مراجعه به کتابخانه و راهنمایی گرفتن از کتابدار	۳/۱۵
۴	گفتگو با معلمان	۳/۱۹
۵	شرکت در کلاسها و کارگاههای آموزشی	۳/۶۰

با توجه به جدول ۱۱ مهمترین روشی که نوجوانان را در استفاده از منابع کتابخانه‌ای کمک می‌کند، مشاوره با دوستان و آشنایان می‌باشد و پس از آن شبکه‌های اطلاع‌رسانی و اینترنت با میانگین رتبه ۲/۹۴ است و کمتر از همه از شرکت در کلاسها و کارگاههای آموزشی بهره می‌جویند.

پاسخ پرسش ۷. نیازهای اطلاعاتی نوجوانان در چه زمینه‌های موضوعی در کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان پراکنده است؟

جدول ۱۲. اولویت‌بندی نیازهای اطلاعاتی نوجوانان در زمینه‌های موضوعی

اولویت	موضوعات مورد علاقه	میانگین رتبه	اولویت	موضوعات مورد علاقه	میانگین رتبه
۱	صنعت و تکنولوژی	۶/۶۶	۹	آموزش و پژوهش	۸/۷
۲	اطلاعات عمومی	۷/۳۴	۱۰	محیط زیست	۸/۷۹
۳	علوم	۷/۳۵	۱۱	فلسفه و دین	۸/۹۳
۴	منابع کمک‌درسی	۸/۲۹	۱۲	ادبیات	۹/۰۱
۵	سرگذشتنامه	۸/۳۱	۱۳	روانشناسی	۹/۱۶
۶	اختراعات و اکتشافات	۸/۳۲	۱۴	بهداشت و سلامتی	۹/۲۲
۷	هنر	۸/۴۸	۱۵	جامعه‌شناسی	۹/۲۳
۸	ورزش و بازی و سرگرمی	۸/۵۲	۱۶	منابع مرجع	۹/۶۸

در جدول ۱۲ میانگین رتبه نیازهای اطلاعاتی نوجوانان در زمینه‌های موضوعی مختلف آورده شده است. هرچقدر میانگین رتبه کوچکتر باشد اهمیت آن منبع بیشتر است (بدین معنی که نیاز اطلاعاتی نوجوانان به آن زمینه موضوعی بیشتر است).
با توجه به جدول ۱۲ اولویت اول را موضوعات صنعت و تکنولوژی با میانگین رتبه (۶/۶۶) و اولویت آخر را منابع مرجع با میانگین رتبه (۹/۶۸) دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش نیازهای اطلاعاتی نوجوانان (۱۸-۱۵ ساله) از کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که نیازهای اطلاعاتی نوجوانان نسبت به منابع کتابخانه‌ها یکسان نبوده و به ترتیب اهمیت شامل کتاب‌های کمک درسی، کتاب، کتاب‌های تست، کتاب‌های مرجع، مجلات، روزنامه‌ها، اینترنت و بانک‌های اطلاعاتی، سی دی و فیلم و نوار کاست، پایگاه مقالات نمایه می‌باشد. اولویت اول و دوم را کتاب‌های کمک درسی و کتاب و اولویت آخر را پایگاه مقالات نمایه تشکیل می‌دهند. انتخاب انواع منابع کتابی به عنوان اولویت نیاز اطلاعاتی نوجوانان نسبت به دیگر منابع کتابخانه‌ای نشان دهنده اهمیت توجه به فراهم آوری این منابع برای جلب رضایت و علاقه نوجوانان به کتابخانه‌ها می‌باشد.
یافته‌های پژوهش در خصوص نیازهای اطلاعاتی جامعه تمام پژوهش‌های ذکر شده در قسمت پیشینه پژوهش، همگی کتاب و نشریات ادواری را به عنوان مهمترین منبع برای کسب اطلاعات و نیازهای اطلاعاتیشان مطرح ساخته اند که با نتایج این پژوهش تقریباً همخوانی دارد.
نیازهای اطلاعاتی نوجوانان نسبت به خدمات عمومی کتابخانه یکسان نبوده و به ترتیب اهمیت شامل خدمات امانت، آشنایی با کتابخانه و شیوه بهره‌گیری از آن، خدمات اطلاع‌رسانی، خدمات مرجع و پاسخ‌گویی، و خدمات جنبی می‌باشد.

میزان برآورده ساختن نیاز اطلاعاتی نوجوانان از منابع کتابخانه‌ای یکسان نبوده و به ترتیب اولویت کتاب‌های کمک درسی؛ کتاب؛ کتاب‌های تست؛ کتاب‌های مرجع؛ مجلات؛ روزنامه‌ها؛ سی دی و فیلم و نوار کاست؛ اینترنت و بانک‌های اطلاعاتی؛ پایگاه مقالات نمایه می‌باشد. یافته‌ها نشان می‌دهد که اعضای نوجوان از آن دسته از منابع کتابخانه مثل پایگاه مقالات نمایه، اینترنت، سی دی و فیلم، که رتبه پایینی در اولویت میزان برآورده ساختن نیازهای اطلاعاتی دارند، یا شناخت کافی از وجود آنان در کتابخانه‌ها ندارد و یا این که این منابع در آن کتابخانه ارائه نشده است.

در مجموع از مقایسه نتایج میزان برآورده شدن نیازهای اطلاعاتی نوجوانان از منابع با نتایج تعیین نیازهای اطلاعاتی نوجوانان متوجه می‌شویم که نتایج هر دو با همدیگر همخوانی دارند و کتابخانه‌ها تقریباً موفق عمل نموده‌اند. منابع کتابخانه‌ای به همان اولویت که نیاز نوجوان می‌باشد، به همان ترتیب نیز در اولویت برآورده شدن نیاز اطلاعاتی نوجوان می‌باشد. هر چند برای رسیدن به سطح مطلوبی از رضایت ایده‌آل در این زمینه باید تلاش کرد و این هماهنگی به تنهایی نمی‌تواند عاملی برای موفق عمل نمودن کتابخانه‌ها باشد.

بنابراین نهاد کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان برای افزایش میزان رضایت اعضای نوجوان خود در جهت اهداف و رسالت‌های خود، بایستی سعی در هماهنگ نمودن این منابع با نیازهای اطلاعاتی نوجوانان و فرهنگ سازی و آموزش کاربران برای استفاده از این منابع و همچنین با اتخاذ راهکارهایی برای فراهم سازی آن دسته از منابعی که در بعضی از کتابخانه‌های موجود نمی‌باشد، پردازد.

میزان برآورده ساختن نیازهای اطلاعاتی نوجوانان از خدمات عمومی کتابخانه‌ها یکسان نبوده و به ترتیب اولویت خدمات امانت، خدمات مرجع و پاسخ‌گویی، خدمات اطلاع رسانی، خدمات جنبی، آشنایی با کتابخانه و شیوه‌های بهره‌گیری می‌باشد. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که کتابخانه‌های عمومی در زمینه میزان برآورده ساختن نیازهای اطلاعاتی نوجوانان در

قسمت خدمات امانت موفق عمل نموده است، اما نتوانسته نیاز آنان را نسبت به دیگر خدمات عمومی برآورده سازد. عواملی بسیاری از جمله عدم وجود فضای کتابخانه‌ای، عدم تجهیزات لازم، عدم وجود کتابدار آموزش دیده و ... می‌تواند در شکل‌گیری عملکرد ضعیف کتابخانه‌های عمومی در بعضی از قسمت‌ها دخیل باشد. البته نهاد کتابخانه‌های شهر اصفهان می‌تواند با اقداماتی سازنده و تمرکز بر این مسئله، زمینه‌سازی برای فراهم آمدن شرایط مساعد و مناسب را در ارائه خدمات عمومی کتابخانه‌ها فراهم سازد.

مشکلاتی که نوجوانان در رفع نیازهای اطلاعاتی خود از کتابخانه‌ها با آن مواجه هستند به ترتیب اولویت عدم آگاهی از منابع جدید، نداشتن مهارت استفاده از رایانه و نرم افزار جستجوی منابع، عدم وجود منابع و تجهیزات مورد نیاز، نامناسب بودن ساعات کار کتابخانه، نظام قفسه بسته، کمبود همکاری بین کتابخانه‌ای، نامناسب بودن کتاب‌های کتابخانه، کمبود وقت، عدم همکاری کتابدار، عدم ارائه دوره آشنایی با کتابخانه، می‌باشند. یافته‌های این قسمت از پژوهش با یافته‌های هیچ کدام یک از پژوهش‌های مطرح شده در بخش پیشینه پژوهش همخوانی ندارد. اعظمی و داور پناه (۱۳۹۲)، چودهاری (۲۰۱۳) و لی و لی (۲۰۱۴) فقدان زمان را یکی از مهمترین موانع در دسترسی به اطلاعات مطرح می‌کنند ولی چودهاری (۲۰۱۳) نداشتن دانش در مورد استفاده از منابع و خدمات کتابخانه را نیز به‌عنوان مانع مطرح بر سر دستیابی به اطلاعات مطرح می‌کند که از این حیث با نتایج پژوهش همسو است.

موضوعات مورد علاقه نوجوانان از اولویت یکسانی برخوردار نیستند. به ترتیب علاقه‌مندی و اهمیت صنعت و تکنولوژی، اطلاعات عمومی، علوم، منابع کمک درسی، سرگذشتنامه، اختراعات و اکتشافات، هنر، ورزش و بازی و سرگرمی، آموزش و پژوهش، محیط زیست، فلسفه و دین، ادبیات، روانشناسی، بهداشت و سلامتی، جامعه‌شناسی، منابع مرجع می‌باشد. یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های پژوهش امید خدا و سپهر (۱۳۸۸) و مجید و دیگران (۲۰۱۳) همسو نیست.

از مقایسه وضعیت گرایش‌های موضوعی کتاب‌های اطلاعاتی کودکان و نوجوانان با نتایج حاصل از این پژوهش در مورد موضوعات مورد علاقه اعضای نوجوان کتابخانه‌های عمومی به این نتیجه دست پیدا می‌کنیم که تقریباً اولویت موضوعات مورد علاقه نوجوانان با منابع چاپی منتشر شده هم خوانی نسبی دارد. که این امر نشان دهنده موفقیت عوامل چاپ و نشر در حوره نوجوانان می‌باشد.

روش‌هایی که نوجوانان در استفاده از منابع از آن‌ها کمک می‌گیرند، به ترتیب اولویت مشاوره با دوستان و آشنایان، شبکه‌های اطلاع‌رسانی و اینترنت، مراجعه به کتابخانه و راهنمایی گرفتن از کتابدار، گفتگو با معلم، شرکت در کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزشی می‌باشد. نتایج حاصل از پژوهش با یافته‌های پژوهش یوسفی و دیگران (۱۳۹۲) همخوانی دارد.

یافته‌های این پژوهش نشان داد که کتابخانه‌های عمومی آمادگی بهتری در زمینه منابع کتابخانه‌ای و نیز خدمات امانت نسبت به دیگر خدمات عمومی کتابخانه برخوردار می‌باشند. در میان خدمات جنبی و اطلاع‌رسانی و استفاده از پایگاه مقالات نمایه و منابع دیداری شنیداری و اینترنت، نامساعدترین وضعیت استفاده را دارا بودند. این موارد یکی از موانع استفاده اعضا و رفع نیاز اطلاعاتی شان می‌باشد. از دیگر موانع و مشکلات استفاده می‌توان به عدم آگاهی از منابع جدید، نداشتن مهارت استفاده از رایانه و نرم افزار جستجوی منابع، عدم وجود منابع و تجهیزات مورد نیاز اشاره کرد. حال نهاد کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان می‌تواند برای تشویق اعضای کتابخانه‌های خود به خصوص نوجوانان در استفاده از منابع و خدمات کتابخانه اقدامات ویژه‌ای انجام دهد، و در جهت موفقیت آن تلاش کند. تخصیص اعتبار بیشتر برای ایجاد، توسعه و کارایی کتابخانه‌ها، افزایش منابع جدید و مورد علاقه نوجوانان، فراهم آوردن تجهیزات مورد نیاز و ارزیابی مستمر از فعالیت‌های کتابخانه‌ها به منظور ایجاد کارایی بیشتر و جبران کمبودها و رفع نواقص موجود از جمله کارهایی است که می‌تواند در بهبود وضعیت کتابخانه‌های عمومی انجام پذیرد. همچنین به نظر می‌رسد که کتابخانه‌های عمومی با افزایش ساعات کاری،

استفاده از نظام قفسه باز و برگزاری کلاس‌های دوره‌ای آموزش استفاده از نرم افزار جستجوی منابع و نیز آشنایی با نظام کتابخانه، ایجاد بخش منابع دیداری و شنیداری و فراهم ساختن استفاده از اینترنت، مراجعان خود را در استفاده هر چه بیشتر از کتابخانه یاری دهد. ارائه خدمات اطلاع رسانی، خدمات جنبی در کنار دیگر فعالیت‌های کتابخانه‌های عمومی موجب سرگرمی و پرکردن اوقات فراغت نوجوانان می‌شود و این امر نیز خود موجب جذب هرچه بیشتر آنان به کتابخانه می‌شود.

با توجه به این که علی‌رغم رشد و گسترش همه جانبه ی منابع جدید اطلاعاتی، کتاب هنوز جایگاه ویژه خود را حفظ کرده و مهمترین منبع اطلاعاتی برای اعضای نوجوان کتابخانه‌های عمومی بوده است، بنابراین لزوم توجه و اولویت دادن به خرید کتاب، کتاب‌های کمک درسی و تست، در کنار سایر منابع اطلاعاتی احساس می‌شود. آنچه ضروری به نظر می‌رسد، لزوم توجه به نیازهای استفاده کنندگان و به روز کردن منابع اطلاعاتی مورد نیاز نوجوانان است.

در دنیای امروز که عصر اطلاعات و ارتباطات محسوب می‌شود، توجه به عوامل دسترسی به نیازهای اطلاعاتی نظیر ایجاد بانک‌های اطلاعاتی از منابع، اطلاع رسانی از منابع موجود در کتابخانه‌های دیگر، شبانه روزی کردن کتابخانه‌ها و ... ضروری و لازم است؛ لذا پیشنهاد می‌شود که با افزایش این عوامل امکان دسترسی سریع و آسان به منابع اطلاعاتی برای رفع نیازهای اطلاعاتی فراهم گردد.

شاید در دهه‌های گذشته برخی موضوعات بنا به دلایل مختلف بیشتر مورد توجه و نیاز نوجوان بوده است، ولی امروزه نیازهای نوجوانان به‌طور کامل با گذشته تفاوت داشته و همان‌طور که نتایج پژوهش نشان داد رده‌های موضوعی علوم، اطلاعات عمومی و صنعت و تکنولوژی مهمترین اولویت انتخابی نوجوانان و یا به عبارتی بالاترین رتبه‌های انتخابی آن‌ها را به خود

اختصاص داده است؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود در انتخاب منابع به خصوص کتاب برای کتابخانه‌های عمومی، ضمن توجه به نیازهای جدید نوجوانان، از موضوعات مورد توجه آنان برای انتخاب و مجموعه سازی کتاب‌های استفاده شود. می‌توان گفت که در دسترس قرار دادن موضوعات مورد علاقه، موجب شکوفایی استعداد نوجوانان شده و توانایی حرفه‌ای آنان را به شکل علمی و سازمان یافته‌تری همراه خواهد داشت. از طرفی توجه به علاقه که نوعی نیاز فطری است، سبب خلاقیت و ابتکار و نوآوری و اشراف کامل نسبت به موضوع مورد علاقه ایجاد خواهد کرد به گونه‌ای که پیشرفت‌های علمی و ارتقاء سطح فرهنگی را سبب گردد؛ و نیز ممکن است کمک شایانی به ناشران در تهیه منابع بنماید. برای مثال بالا تهیه منابعی در زمینه علوم معقول تر به نظر می‌رسد، چون نیاز این جامعه بوده است.

فهرست منابع

- اشرفی ریزی، حسن (۱۳۸۸). بررسی میزان رضایت شغلی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی وابسته به نهاد کتابخانه عمومی کشور در مراکز استان‌ها. فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی، ۱۲(۱): ۲۹-۵.
- اعظمی، محمد، و محمد رضا داورپناه (۱۳۹۲). نیاز اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی در ایران: بررسی متون و مطالعات انجام شده. مجله دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی کرمان، ۱(۱): ۶۵-۷۹.
- امید خدا، مریم، و فرشته سپهر (۱۳۸۸). بررسی موضوعات مورد علاقه جهت مطالعه اعضای جوان کتابخانه‌های عمومی شهر تهران در اوقات فراغت. پیام کتابخانه، ۱۵ (۳): ۶۱-۸۶.
- بشیری، جواد (۱۳۸۷). سنجش نیازهای اطلاعاتی محققان مراکز تحقیقاتی منابع طبیعی و امور دام وزارت جهاد کشاورزی. فصلنامه کتاب، ۵۵: ۴۸-۵۲.

- شوق پور، داوود، زهرا غلامی، و محمدرضا سلیمانی (۱۳۸۹). بررسی رفتار اطلاع‌یابی هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی منطقه (دو). *فراسوی مدیریت*، ۱۲: ۱۸۳-۲۰۶.
- یوسفی، احمد، و دیگران (۱۳۹۳). بررسی رفتار اطلاع‌یابی پژوهشگران موسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی. *نشریه دامپزشکی*، ۱۰۲: ۷۷-۸۴.

- Choudhury, Tuhina (2013). Information Needs and Seeking Behavior of Assam University Library Users. *IOSR Journal Of Humanities And Social Science*, 11(6): 10-23.
- LI ,Wanbin and Yanna LI. 2014. A survey of the information needs of visually impaired library users. *Chinese Journal of Library and Information Science*, 7(1):45-55.
- Majid et. Al. 2012. Information Needs and Seeking Behavior. *Singapore Journal of Library & Information Management*, 41:14-35.
- Ole Pors, N. (2006). The public library and students' information needs. *New Library World*, 107(7/8), 275-285.
- Sahu, A. K., Goswami, N. G., & Choudhury, B. K. (2014). Information needs of library users of selective metallurgical institutions in Jharkhand. *DESIDOC Journal of Library & Information Technology*, 34(1).